

7 дәріс. Месоамериканың ежелгі халықтары

Жоспары:

1. Колумбқа дейінгі кезең
2. Мезоамерикалық өркениет

Мезоамерика немесе Орта Америка - 15 және 16-ғасырларда Колумбқа дейінгі кезеңде солтүстік Коста-Рикадан Орталық Мексиканың орнында болған Солтүстік және Оңтүстік Американың тарихи-мәдени аймағы. Бұл терминді 1943 жылы неміс философы және антрополог Пауль Кирхгофф енгізген.

Колумбқа дейінгі Мезоамериканың тұрмысы келесі сипаттамалармен белгілі:

- егіншілікке негізделген қоғам. Басқару түрі күрделі болған, кейде мемлекеттік басқару деңгейіне жеткен;
- ірі қалаларында күрделі құрылыстарымен сипатталған (пирамидалар, сарайлар, ойын алаңдар)
- қолөнердің дамуының өте биік дәрежесі: тас пен ағаш өңдеу кәсібі, керамика, тоқыма, сурет, металлдар өңдеуі.
- ғылымдардың бастамасы: астрономиядан, жазудан хабардардық, дәл үнтізбе, т.б.

Мезоамерика көптеген жоғары дамыған мәдениеттердің отаны болған:

- Ацтектер
- Майя
- Миштектер
- Ольмектер
- Пурепеча
- Сапотектер
- Тольтектер
- Тотонактар
- Уастектер
- Чичимектер

Мезоамериканың үндістер тілдері 10 топтан құралады. Олар өзара өте қатты ұқсас, қазіргі уақытта Мезоамерикалық тілдес одағы деп аталады. Бірақ шын мәнісінде Мезоамерикада испан тілі басымды болып табылады. Жергілікті тілдердің тасымалдаушылары азайып бара жатыр.

Мезоамерикалық өркениет, кешені жергілікті мәдениеттер бөліктерінде дамыған Мексика және Орталық Америка XVI ғасырда испандық барлау мен жаулап алудан бұрын. Оның патшалықтары мен империяларын ұйымдастыруда, оның ескерткіштері мен қалаларының талғампаздығы және оның ауқымы мен нақтылануы интеллектуалды жетістіктер, Месоамерикалық өркениет және салыстырмалы Анд өркениетімен бірге оңтүстікте, құрайды Ежелгі Египеттің жаңа әлемдегі әріптесі, Месопотамия, және Қытай.

Археологтар адамның Месоамерикада болуын шамамен 21000 жыл деп есептеді (дегенмен, Валсекильоның датасы, бұл ерте күннің негізіне негізделген деп санайды). 11000-ға бәсе, аңшылар мен аң аулайтын халықтар

Жаңа әлемнің көп бөлігін солтүстігін қамтитын мұздықтың оңтүстігін алып жатты Солтүстік Америка . Осы кезеңдегі салқын климат қазіргі күнмен салыстырғанда жайылымдық малдарды ұстауға өте қолайлы, әсіресе таулы алқаптарда шөптесін өсімдіктерге қолдау көрсетті. Отырықшы ауыл шаруашылығына ауысу шамамен 7000 жылдан кейін басталғанбсе, ғаламдық күрт жылыну мұздықтардың шегінуіне және тропикалық ормандардың Мезоамерикалық шөпті басып өтуіне себеп болған кезде.

Табысты тамақ өсімдіктерін біртіндеп қолға үйрету, атап айтқанда, с-ға жататын мутантты жүгері (жүгері). 5300бсе- кейінгі мыңжылдықтар шамамен 1500 жылға қарай азды-көпті тұрақты ауылшаруашылық өмірін тудырдыбсе. Жүгеріден басқа дақылдарға бұршақ, асқабақ, Чили бұрышы , және мақта . Ауылшаруашылық өнімділігі жақсарған сайын археологтар «өркениет негіздері» деп белгілеген кезеңде пайда болды Ерте қалыптастырушы (1500-900.)бсе). 2300 жылы облыстың кейбір аудандарында пайда болған қыш ыдыстарбсе, мүмкін Анд мәдениеттерінен оңтүстікке енгізіліп, әртүрлі және күрделі формаларға ие болды. Храм-пирамида идеясы осы кезеңде тамыр жайған сияқты.

Бір аймақта жүгері өсіру - оңтүстіктің ылғалды және құнарлы ойпаты Веракруз және Мексикадағы Табаско - адам энергиясының басқа бағыттарға, мысалы, өнер мен саудаға үлкен ауытқуына мүмкіндік беру үшін жеткілікті өнімді болды. Осы бай, бірақ шектеулі егістік жерлерді бақылау үшін жүргізілген күрес нәтижесінде Месоамериканың алғашқы ұлы өркениеті - Ольмекті қалыптастырған помещиктік топ басым болды.

Сан Лоренцо, ең көне Олмес орталығы, шамамен 1150 жылға жатады, Месоамериканың қалған бөлігі жақсы болған кез Неолит деңгей. Бұл сайт ерекше тас ескерткіштерімен, әсіресе биіктігі 9 футқа (3 метрге жуық) алып доптармен және ритуалды доп ойынындағы ойыншылардың өкілдерімен танымал (қараңыз трахтли).

Эль-Кастильо, Толтек стиліндегі пирамида, Чичен-Итза, Юкатан штаты, Мексика. Эль-Кастильо (Қамал), Талтектер стиліндегі пирамида, Юкатан штатындағы Мичиканың Чичен-Ица алаңында көтеріліп келеді.

Ұсынылатын әдебиеттер:

Негізгі:

1. Тейлор Б. Art today. Актуальное искусство 1970-2005. – М., 2006
2. Фар-Беккер Г. Искусство модерна, 2004
3. Калугина Т.П. Художественный музей как феномен культуры. – М., 2008
4. Акопян К.З. 20 век в контексте искусства. – М., 2005
5. Герман М. Импрессионисты. Судьбы, искусство, время. – М., 2004
6. Родькин П. Футуризм и современное визуальное искусство. – М., 2006
7. Мировое искусство. Прерафаэлизм. – Спб, 2006.
8. Сарабьянов Д. История русского искусства: конец 19-начало 20 вв. – М., 2001
9. Суретті өнер тарихы. – Алматыкітап, 2014. - 400 б.

Қосымша оқу материалдары:

1. Бобков В. Галерейный бизнес. – Москва, Арт-менеджер, 2006.
2. Словарь музейных терминов и определений. - Челябинск, 2000.
3. Суворов Н.Н. Галерейное дело: Искусство в пространстве галереи: Учебное пособие. - СПб. 2006.
4. Центральный государственный музей Республики Казахстан. - А., 2003
5. Ионина Н.А. Сто великих музеев мира. - М. 1999.
6. Юренева Т.Ю. Музей в мировой культуре. - М., 2003.
7. Мерекеева С.К. Музеи Казахстана. – А., 2009.